

A METAPOLITIKA MEGHATÁROZÁSA

C Z O P F Á R O N

Vagy megértjük a metapolitika fogalmát, vagy végünk, hiszen a metapolitika teremti meg minden politika alapját. Míg a politika értelmével kapcsolatban mindenkinek van valamilyen elképzelése, addig a metapolitika jelentését régóta sűrű homály fedi. Nemcsak a publicisztikai jólétesültség-kultúra bánik mostohán ezzel a fogalommal, hanem még a tudományos életben is rendre visszaélnék vele, anélkül, hogy komolyan megvizsgálnák, miről is van szó. Ha tehát azt mondjuk, hogy a politikatudományban ma épp a lényegről nem esik szó, akkor a metapolitika problémájára tapintunk rá. Ezzel az írással az a célunk, hogy eloszlassuk a legfontosabb félreértéseket, és a metapolitikát elméleti és gyakorlati értelemben is hatékony gondolati eszközzé formáljuk a magyar nyilvánosság számára. Szerencsét hozó fétistárgyból fegyverré akarjuk kovácsolni. Tézisünk szerint ugyanis enélkül a politikai gondolkodás mindig nélkülözni fogja a hatalom előfeltételeinek és alapjának megértését.

MI A METAPOLITIKA?

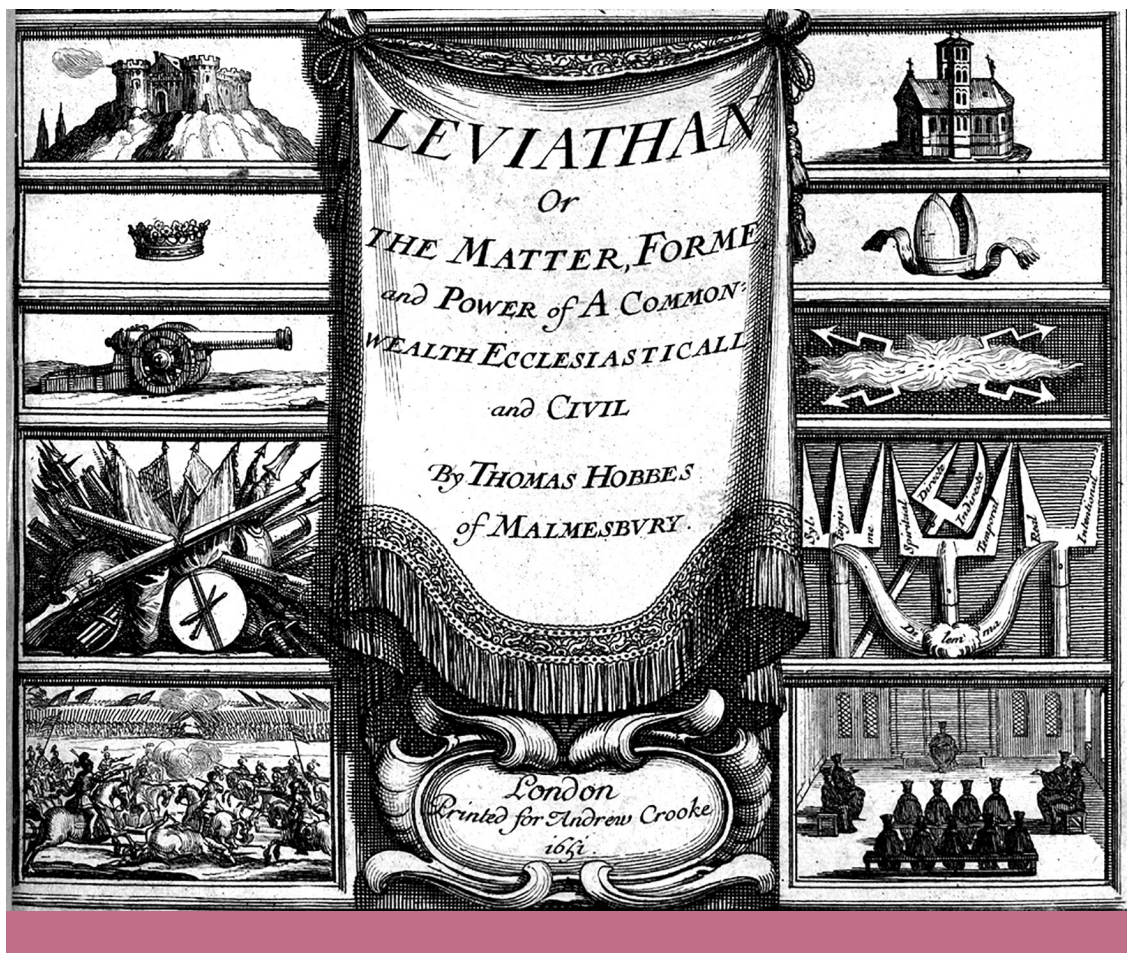
A metapolitika fogalma a metafizikához hasonlóan jött létre, amivel rendszert párhuzamba is állítják. Utóbbi eredetileg Arisztotelész műveiben pusztá sorrendiséget jelölt, és azokra a tanokra vonatkozott, melyeket „a” Mester, ahogy a középkorban emlegették, a fizikát követően, tehát a természettudományos vizsgálódások *után* (μετὰ τὰ φυσικά) fejtett ki. A metafizika ugyanakkor nyilvánvalóan több mint egy tartalomjegyzék félreértett tétele: azzal a mögöttes lényeggel és azokkal az érzékfeletti okokkal foglalkozik, amelyek láthatatlanul is meghatározzák a világunkat. Ezért nem meglepő, hogy az idők során egyre markánsabb többletjelentést nyert a fogalom.

A régiek szép megfogalmazásával élve a metafizika a lényeg tana, és ezt a jelentését már legalább nyolcszáz éve, széles körben és félreérthetetlenül hordozza. Ennek analógiájára azt mondhatjuk, hogy *a metapolitika a mögöttes lényeg tana*, azzal a különbséggel, hogy a politika mögöttes lényegét fedezi föl. Maga a fogalom a 18. században jött létre. Kezdetben ugyanolyan porosz tankönyvszaga volt, mint a német felvilágosodás egész évszázadának, és semmi egyebet nem jelentett, mint a politikai társadalom (*societas politica*) jelenségkörének megértéséhez szükséges előzetes ismereteket.¹ Előzetes alkotmányjognak (*Prolegomenen zum Staatsrecht*) is nevezték,² és kezdetben ugyanúgy

1 August Ludwig von SCHLÖZER: *Allgemeine Statsrecht und Statsverfassungslehre*. Wandenhoek und Ruprecht, Göttingen, 1793. 31–78. Vö. Theodor Anton Heinrich SCHMALZ: *Das natürliche Staatsrecht*. Friedrich Nicolovius, Königsberg, 1794.

2 Gottlieb HUFELAND: *Versuch über den Grundsatz des Naturrechts*. G. J. Göschen'sche Verlagsbuchhandlung, Leipzig, 1785. 21.

Hátraharc – Az egykori Fővámpalota (ma Budapesti Corvinus Egyetem) homlokzati szobrai felújítás közben, 1975
(*Fortepan / Századvég folyóirat*)

Két kard – Thomas Hobbes *Leviatán* (1651) című könyve címlapjának alsó része, amely megkülönbözteti a politikai-állami és a szellemi-egyházi hatalmat (Wikimedia Commons)

színtelen tartalmi megjelölésként szerepelt az alkotmányjogi értekezésekben, ahogy a metafizika fogalma is kezdte pályafutását Arisztotelésznél – csak később vette föl a politikán túli politika titokzatos értelmét.

Az európai gondolkodástörténetben a metapolitikai gondolkodás három jelentősebb iskoláját érdemes elkülöníteni, az egyszerűség kedvéért ezeket német, francia és olasz iskolának nevezzük. A különféle irányzatok természetesen nem mondhatóak minden tekintetben egységesnek, mégis vannak olyan jellemzőik és fogalomhasználatukban is vannak olyan sajátos hangsúlyok, amelyek indokolják ezt a kategóriaalkotást.

A német iskola

A metapolitika fogalma a német államelméleti gondolkodásban alakult ki. Elsőként August Ludwig von Schlözer használta a kifejezést, és a modern államiságot megelőző politikai-antropológiai jelenségeket írta le a segítségével.³ Alkotmányjogi fejtegetéseiben a metapolitika ennek megfelelően nagyrészt a hobbesi *természeti állapotot* jelenti. A fogalomhasználat későbbi különfejlődése ellenére kijelenthető, hogy Schlözer munkáján keresztül Hobbes volt a német metapolitikai gondolkodás legfőbb inspirációja. Később Gottfried Hufeland és részben a fogalmat megújítani kívánó Theodor Schmalz is ebből a koncepcióból indultak ki. Kettejük közül Schmalz lesz az, aki már nem csak a fejlett politikai társadalmat megelőző természeti állapotot érti metapolitikán, hanem a politikát megalapozó kulturális és morális előfeltételeket is figyelembe veszi.⁴ Ezzel együtt is szembeűnő, hogy a metapolitika német iskolája a közvetett és közvetlen hatalmat integráló állami szuverenitás bűvkörében él.⁵

3 NYIRKOS Tamás: *Az ötfejű sas. Teológia és politika a francia ellenforradalomban*. Attraktor, Máriabesnyő, 2014.

4 SCHMALZ: *I.m.*, 15–19.

5 Lásd: CZOPF Áron: *Bevezetés a közvetett hatalom elméletébe*. XXI. Század Intézet, <<https://www.xxiszaszadintezet.hu/czopf-aron-bevezetes-a-koztvetett-hatalom-elmletebe/>>.

Csak részben magyarázhatjuk ezt Hobbes hatásával, hiszen a német metapolitikai gondolkodást később pontosan az a nyárspolgári államimádat fojtotta meg, amellyel a francia és az olasz iskola határozottan szakított. A kultúrállam eszméje és a hagyományos német etatizmus a metapolitikát szükségképpen valami állami működéssé szűkítette le, így Németországban nem csak a metapolitikai gondolkodás léghője szűkült el, ma már a politikai gondolkodás is egy fenyegető antagonizmus szellemi magatartásának számít, olyasminek, ami „rossz emlékeket ébreszt”. Épp ezért a németek ma már a metapolitika francia és olasz iskolájától próbálnak tanulni olyan elveket, amelyek lazábban kapcsolódnak az államiság képzetéhez, mint az eredeti német koncepció.⁶

A francia iskola

A metapolitika francia iskoláját Joseph de Maistre alapította, amikor *Elmélkedések Franciaországról* című művében az elsők között vetett számot a francia forradalom okaival és következményeivel. Magát a kifejezést saját bevallása szerint a német iskolától vette át, ám új tartalommal töltötte meg. Adaptációja egy termékeny félreértésen alapult, ugyanis feltehetően nem ismerte Schlözer, Hufeland és Schmalz munkásságát, csupán hallomásból értesülhetett róla, hogy megalkották a metapolitika fogalmát, íme:

„Úgy hallom, német filozófusok feltalálták a metapolitika szót, amely úgy viszonyul a politikához, mint a metafizika szó a fizikához. Úgy tűnik, ezt az új kifejezést azért alkották meg, hogy a politika metafizikáját fejezze ki; mivel igenis van ilyen, és ez a tudomány a kutatók minden figyelmét megérdemli.”⁷

Ritka az olyan szöveg, amelyben történik valami (ez már önmagában is metapolitikai probléma), ám De Maistre művében kétségkívül egy fogalom átöltözésének lehetünk tanúi. Új ruhája a porosz zubbonynál sokkal előnyösebben emeli ki az alakját. Akár csak a metafizika fogalma Arisztotelész értelmezőinél, a metapolitika is egy félreértésnek köszönheti új vonzerejét. Miután Németországban az ezzel kapcsolatos gondolkodást csaknem teljesen elnyelte a hatalompolitikai szemlélet, Franciaország vált a metapolitikai gondolkodás centrumává. De Maistre ugyanis a metapolitika alatt olyan gondviselészerű folyamatokat értett, amelyeknek a társadalom egésze alá van vetve. Meg volt róla győződve, hogy a francia forradalom nem írható minden további nélkül pusztán a résztvevők számlájára, valami nagyobb, mögöttes erő munkált benne, sőt ez az erő már a Bastille ostroma előtt is készen állt. Bár nem ezt a fogalmat használja, Alexis de Tocqueville is hasonló metapolitikai megállapítást tett, amikor azt írta a demokráciáról, hogy „ellenállhatatlan tény [...] olyan fokozatosan kibomló folyamat, mely meghaladja az emberi hatalmat, s melynek fejlődéséhez minden esemény és minden ember hozzájárul”.⁸ Abban a tág és heterogén körben, amelyet a metapolitika francia iskolájának nevezünk, a metapolitika működés módjára az jellemző, hogy áthatja a társadalom minden részét, úgy viszonyul valóban a politikához, ahogy a metafizika a fizikához, vagy ahogyan a természetfeletti lényeg viszonyul a látványok és formák világához.

A téma egyik avatott kutatója a francia iskola fontos szerzőjének tartja Georges Sorel, Charles Péguyt és Georges Bernanos-t is, ám a felsorolt gondolkodók nem formálták egységes programmá a metapolitikát, nem gondolkodtak stratégiai módon róla, inkább csak a szemléletmódjukon ütött át az

**a metapolitika áthatja a
társadalom minden részét**

6 *Metapolitik* = Erik Lehnert – Karlheinz Weißmann: *Leitbegriffe. Staatspolitisches Handbuch*. 1. köt. Antaios, Schnellroda, 2012. 100–102. és Thor von WALDSTEIN: *Metapolitik. Theorie – Lage – Aktion*. Antaios, Schnellroda, 2015.

7 Idézi: NYIRKOS: *I.m.* 24.

8 Idézi: JOSÉ ORTEGA Y GASSET: *Elmélkedések Európáról*, ford. CSEJTEI Dezső – JUHÁSZ Anikó, L'Harmattan-Zsigmond Király Főiskola, Bp. 2007. 86.

ezzel kapcsolatos problémaérzékenység.⁹ Ezzel szemben a 20. század utolsó harmadában Alain de Benoist képes volt megújítani a metapolitika francia hagyományát, és az Új Jobboldal (*Nouvelle Droite*) első számú ideológusaként a gyakorlatba is ültette azt. De Benoist is az ellenforradalmi metapolitika nézőpontját veszi föl, azaz De Maistre megközelítését osztja, de az ahhoz tartozó metafizikai háttértől tudatosan megszabadul. Célja ugyanis egy olyan új jobboldal megteremtése, amelynek sem Istennel, sem De Gaulle tábornokkal kapcsolatban nincs többé „apakomplexusa”, és egészen a saját kezébe tudja venni sorsát.¹⁰ Az új jobboldal teoretikusa ezzel a különféle nosztalgiákba és radikális transzcendencia-képzetekbe menekülő francia ójobboldalt akarta szembesíteni (meta)politikai feladataival. A metapolitika tehát nála a gondviselés elvének társadalmiasulását jelenti. Olyan tevékenységgé válik, amit „mi” csinálunk, és amiből semmilyen erőfeszítés révén sem tudunk kimaradni – velünk és általunk történik.

Az olasz iskola

De Benoist irányvonalát *jobboldali gramscianizmusnak* is nevezik, mert a metapolitikában De Maistre mellett az olasz Antonio Gramsci kultúra- és hegemóniaelméletét veszi alapul. Az ellenforradalmár De Maistre életművéhez ugyanúgy viszonyul, ahogy a forradalmár Gramscihoz: csak a módszerek és a stratégiai alapelvek érdeklők, lehántja róluk az ideológiai elemeket. Gramsci azért érdekes számára, mert marxizmusát meghazudtoló módon a kultúra elsődlegességét hangsúlyozta a társadalmi lét gazdasági és politikai tényezőivel szemben. Míg Marxnál a termelés és a gazdasági folyamatok játsszák a főszerepet, Lenin pedig a politikai cselekvés megszervezésére helyezi a hangsúlyt, Gramsci mindkét megközelítéssel szakít. Marxszal azért, mert elmélete nem ad választ a kulcskérdésre, ti. hogy miképpen lehet függetleníteni az alávetettek tudatát az uralkodó osztály kultúrájától,¹¹ Leninnel pedig azért, mert értékelése

9 Armin MOHLER: *Vorwort* [1985] = Alain DE BENOIST: *Kulturrevolution von Rechts*. Jungeuropa Verlag, Dresden, 2019. 24–25.

10 DE BENOIST: *I.m.* 39.

11 Chantal MOUFFE: *Gramsci today = Gramsci and Marxist Theory*. szerk. Chantal MOUFFE, Routledge & Kegan Paul, London–Boston, 1979. 168–204.

Alain de Benoist a metapolitikáról

Világos elmélet nélkül nincs hatékony gyakorlat. Az eszméket nem spórolhatjuk meg! A lovat sem lehet a farkánál fogva megzabolázni. A történelem minden nagy forradalmát azért hajtották végre, hogy azt, ami a szellemen már végbement, a tettekben is megvalósítsák. Nem lesz Lenin, amíg nincs Marx. Ez a teoretikusok bosszúja, akik, mégiscsak úgy tűnik, a történelem nagy vesztesei. A jobboldal – a „puccsista” jobboldaltól a mérsékelt változatig – egyik tragédiája, hogy képtelen felfogni a hosszú távú tervezés szükségességét. A francia jobboldal tulajdonképpen „leninista”, anélkül, hogy Lenint egyáltalán olvasta volna. Nem vette észre ugyanis Antonio Gramsci fontosságát. Nem látta, hogyan fenyegeti a „kulturális hatalom” az államapparátust; vagyis azt, hogy miképpen hat ez a kulturális hatalom azokra az implicit értékekre, amelyek körül a politikai hatalom fennmaradásához elengedhetetlen konszenzus kialakul. Ezért aztán azt sem tudja, hogy a politikában a nyílt, frontális támadás csupán learatja az előzetesen megvívott ideológiai lövészárokharcok gyümölcsét. A jobboldal egy meghatározott része töredezett csoportokat alkot, egy másik, a parlamentben ülő láthatóbb része pedig mindig a legsürgősebbre, azaz a következő választásokra koncentrál. De minden alkalommal, amikor rövidtávon cselekszik, újabb és újabb területeket ad fel, és végül hosszú távon szenved vereséget. A baloldal ezzel szemben fokozatosan halad előre, amit pártaktivitásának és mozgalmi szervezeteinek köszönhet. Mindenekelőtt pedig annak az általános légkörnek, amelyet a metapolitika segítségével teremtett meg, hiszen ennek végeredményeképpen politikai diskurzusai „igazibbnak” hatnak. Egy ilyen eljárás csak akkor lehetséges, ha először elővezetünk egy elméletet, majd pontos cselekvési tervet készítünk, és végül világos viszonyítási pontokat dolgozunk ki. Louis Althusser kifejezésével élve ehhez „elméleti gyakorlatra” van szükségünk. Egy lépés előre elméletben = két lépés előre a gyakorlatban. Súlyos tévedés volna azt hinni, hogy egy olyan jobboldal, amely nem meri kimondani saját nevét, sokáig hatalmon maradhat, mert hallgatása szépen lassan kiforgatja azt a pszichológiai talajt, amelyben gyökereit őrzi.

Alain de Benoist: *Kulturrevolution von rechts* [1985] Jungeuropa Verlag, Dresden, 2017. 38–39.

(Fordította: Békés Márton)

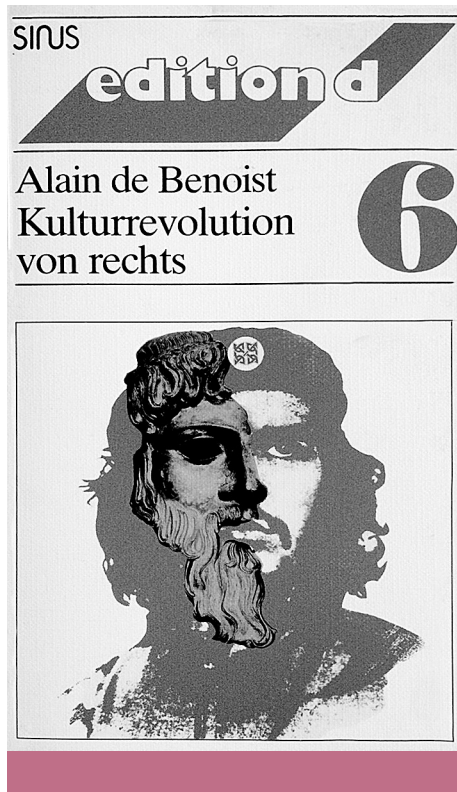
szerint a bolsevikok puccsista taktikája kizárólag a polgári társadalommal alig rendelkező félféudális cári Oroszországban működhetett, a polgárosultabb nyugati társadalmakban más stratégiára van szükség. Gramsci paradigmája az egész nyugati világban érvényesnek bizonyult. A forradalmi változás lehetetlen, amíg meg nem változtatjuk a tömegek kulturális beállítottságát – röviden ez volt a stratégia alapvetése. Sosem szabad lebecsülni és a politika szolgálóleányának tekinteni a kultúrát, mert – mint Gramsci írja – „a kultúra egészen más dolog. Saját belső énkünk megszervezése és fegyelme, saját személyiségünk birtokbavétele, olyan magasabb fokú öntudat megszerzése, amelynek révén képessé válunk történelmi küldetésünk, életben betöltött funkcióink, jogaink és kötelességeink megértésére.”¹² Az általunk olasz iskolának nevezett kultúra- és politikaelmélet nem csupán az államcél kulturális szemléletén nyugszik, hanem azon a nézeten, hogy a kulturális áthatás és a megfelelő közszellem megteremtése minden más feladatot megelőz.

A francia és az olasz iskola ma azért bizonyul különösen termékenynek, mert egyik sem szenved abban a német kényszerképzetben, hogy egyedül az állam lehet a politikai folyamatok alanya. A metapolitika pont azokat a kulturális eljárásokat jelenti és arra a célrendszerre vonatkozik, ami túlmutat az állami politikán, ezért végül le is győzi azt.

ÉRTELEMADÁS

A liberalizmus évszázadát nyugaton a szalonok, hazánkban inkább a kávéházak határozták meg. A 19. század a polgárság nagy korszaka volt, amelyre a vitatkozás jelentőségébe vetett mély hit volt jellemző. A metapolitika ebben a században értelmiségi körök rejtett munkáját jelentette, azt a törekvést, hogy az írástudók és filozófusok köztársasága (*république des lettres*) kulturális ellenhatalmat képezzen az abszolutista állam közvetlen hatalmával szemben.¹³ A polgári értelmiség mint „vitatkozó osztály” (Donoso Cortés) tehát rendkívül fontos szereppel bírt a 19. század metapolitikai folyamatainak alakításában, de ennek a 20. századra tudományossággá csontosodó szerepnek ideje búcsút intenünk.

Helmut Schelsky találóan a „jelentésközvetítők osztályuralmának”¹⁴ nevezte azt metapolitikai összefüggésrendszert, ami a nyugati társadalmakban már régebben levetette klasszikus értelmiségi jellegét, hazánkban pedig csak az elmúlt nem egészen húsz esztendőben kezdett alkalmazkodni az értelmiség szociokulturális egységének felbomlásához és a technológiai forradalom új kihívásaihoz. Ha az értelmiség egy ökör erejével bír is, az új média és a kibontakozó platformkapitalizmus hozzá képest egy mezőgazdasági vontatóhoz hasonlít. Erejük majdnem összemérhetetlen. Ebből adódóan az értelmiség „vitatkozó osztályból” egyszerűen frusztrált osztállyá vált, amely eljelentéktelenedése biztos tudatában húzza tovább ugyanazt az igát. Amilyen fontos volt az értelmiség a 19. században, olyan jelentéktelen ma. A jelenkor fejleményei összességében zárójelbe teszik az értelmiség metapolitikai jelentőségét, és az ebből fakadó frusztráció az erre adott értelmiségi magyarázatokban is tükröződik.¹⁵ A kortárs

Alain de Benoist *Kulturális forradalom jobbról* című német nyelvű könyvének első kiadása (Sinus Verlag, 1985)

12 Antonio GRAMSCI: *Politikai írások (1916–1926)*. vál. SZABÓ Tibor, ford. FARKAS Mária és ts., Kossuth, Bp. 1985. 28–29.

13 MOLNÁR Tamás: *Az ellenforradalom*. ford. TURGONYI Zoltán, Kairosz, Bp. 2005. 13–42. és Reinhart KOSELLECK: *Kritika és válság. Tanulmány a polgári világ patogeneziséről*. ford. BOROS Gábor, Atlantisz, Bp. 2016. 59.

14 Helmut SCHELSESKY: *Die Arbeit tun die anderen. Klassenkampf und Priesterherrschaft der Intellektuellen*. Westdeutscher Verlag, Opladen, 1975. 254.

15 Roger SCRUTON bírálata szerint még Gramsci is csak azért hangsúlyozza a felépítmény fontosságát, hogy ne kellen marginalizálnia saját értelmiségi szerepét a marxizmus logikája szerint. Lásd bővebben: Roger SCRUTON: *Futóbolondok, csálók, agitátorok. Az újbalsoldal gondolkodói*. ford. BETLEN János, Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Bp. 2019. 269., 325.

filozófiai diskurzusokban a metapolitika fogalmát csak szórványosan látjuk megjeleníteni, rendszerint a hagyományos szerepét elvesztő értelmiség szemüvegén keresztül: Alain Badiou és Jacques Rancière is előszeretettel élnek e kifejezéssel, és általában a szellem hatalma alá vont politikát értik alatta, máskor pedig egy esztétikai vagy intellektuális beállítódást. Badiou számára a metapolitika filozófiai álarcként szolgál, és nagyrészt visszaélészerűen folyomodik ehhez a kifejezéshez, de Rancière – parttalan fogalomhasználata ellenére is – megpróbál a jelenség mélyére hatolni, és a politika felszíni jelenségeit „megalapozó konkrét energiák mélyebb színtereire” tesz utalásokat.¹⁶ Nos, ez az, amihez a régi, megkövült értelmiségnek egyre kevesebb köze van. A metapolitikához kutatók, ideológusok, kommentátorok és aktivisták kellenek, nem pedig rosszkedvű kívüllalók.

A metapolitika a filozófusok számára a szellem hatalmát jelenti egy olyan korban, amikor a tudás eszközzé válik. Egyfajta ellenállást képvisel tehát. De ez kevés. Ezek a gondolkodók mind olyanok, akik különböző okokból elzárkóztak a politikától és saját filozófiájuk tisztultabb légrétegei magasságaiba húzódtak vissza, és onnan indítják meg gerillamüveleteiket. Nietzsche épp ezért a metapolitikát válságjelenséggé is értékeli, és egy halott szellemi táj képét festi köré: „Hó ül itt minden, az élet némán hallgat; az utolsó varjak, amelyek káromgáza itt még hallatszik, azt kiáltják: »Mi végre?«, »Mindhiába!«, »Nade!« – nem fejlődik itt és nem sarjad semmi többé, legföljebb pétervári metapolitika és tolsztoji »részvét«.”¹⁷ Ez az utalás Dosztojevszkijre vonatkozik, akinek gondolkodása vitathatatlan metapolitikai hatást gyakorolt Európára.¹⁸ Nietzsche szemmel láthatólag dekadens jelenségnek tekintette a metapolitikát, nem

többnek a passzív nihilizmus körében pangó értelmiségi tudatnál. Tudta – hogyan tudta volna! –, hogy a metapolitika is formát ad a hatalom akarásának. De ezt a formát túl bizonytalannak, túlságosan emberinek, pontosabban túlságosan polgáriának tartotta. A metapolitika az ő számára egyszerűen kevés. Heidegger könnyebben megy bele a játékba, mint Nietzsche. Nála jóval komolyabban is veszi a metapolitika fogalmát.

Így fogalmaz: „A filozófiát a végéhez kell juttatnunk és a teljesen másikat – metapolitika – előkészítenünk.”¹⁹ A heideggeri bölcsélet ennyiben nem marad meg egészen a saját területén, hanem értelemdő tényezőként kíván becsatlakozni a politikai folyamatokba – legalábbis az ominózus *Fekete füzetek* keletkezésének idején ez a helyzet.²⁰ Az értelmiség metapolitikája önámítás, amelynek hatása a körülményektől is nagyban függ.

Hogy mire megyünk Nietzsche, Heidegger, Badiou és Rancière hangzatos kijelentéseivel, az más lapra tartozik. Ha a sznobizmust félretesszük a gondolkodás útjából, rá kell jönnünk, hogy nagyjából semmire sem megyünk velük. De ez a belátás is csak közelebb visz a metapolitika megértéséhez.

INTEGRÁNS METAPOLITIKA

Nem értelmiségi szerep a metapolitika, hanem egy olyan dimenziót jelent, amely a társadalom kulturális áthatását teszi lehetővé, ugyanakkor egyértelműen nyitott a politika lehetőségeire is. A metapolitika nem jelent apolitikusságot. Az eddigiekben több definíció lehetősége is fölmerült. A metapolitika az, ami megelőzi a normák által integrált társadalmi állapotokat és a politikai társadalom

a metapolitikához
ideológusok és aktivisták
egyaránt kellenek

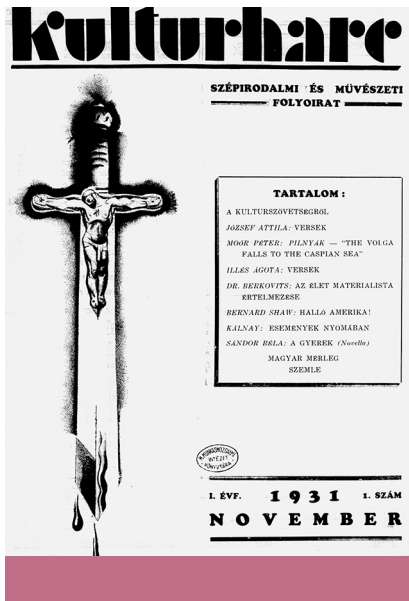
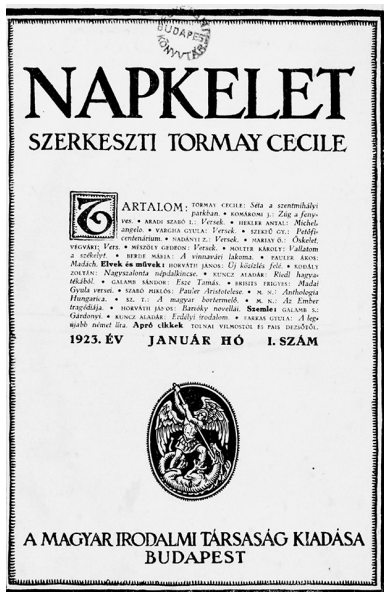
16 Jacques RANCIÈRE: Az esztétika mint politika. *Helikon*, 2013/4. 498. Vö. Jacques RANCIÈRE: *On the Shores of Politics*. ford. Liz HERON, Verso, London–New York, 2021. 99–100.; Alain BADIOU: *Metapolitics*. ford. Jason BARKER, Verso, London–New York, 2005. Különösen: 55.

17 Friedrich Wilhelm NIETZSCHE: *A morál genealógiája*. *Vitairat*. ford. ÓVÁRI Csaba, Attraktor, Mária-besnyő, 2019. 121.

18 Csábító lenne a gondolat, hogy Szentpétervár kapcsán De Maistre-ről van szó, aki épp ebben a városban volt diplomata, ám Nietzschénél szó sincs erről. Lásd: LUKÁCS György: „Objektíve helytelen”. Lukács Nietzschéről. 2000, 2008/október. 64.

19 Martin HEIDEGGER: *Überlegungen II–VI. (Schwarze Hefte 1931–1938) = Heidegger Gesamtausgabe*. 94. köt. Vittorio Klostermann, Frankfurt a. Main, 2014. 115.

20 SCHWENDTNER Tibor: „Metafizika mint metapolitika”. *Heidegger 1933–35-ös politikafilozófiai elgondolásai*. = Uő.: *Heidegger és a nemzetiszocializmus. Tanulmányok*. L'Harmattan–Magyar Daseinanalitikai Egyesület, Bp. 2016. 77–95. Itt: 77.

Jobb- és baloldali kulturális folyóiratok címlapjai: *Magyar Kultúra* (1921. május) és *Napkelet* (1923. 1. szám), *Kulturharc* (1931. 1. szám) és *Munka* (1935. május)

előfeltételeit jelenti (német iskola), vagy egyszerűen a politika metafizikája, afféle gondviselészerű közrehatás a történelemben (francia iskola), esetleg célzott ideológiai munka a kulturális hegemonia elérésére (olasz iskola).²¹ Jelenthet továbbá értelmiségi szerepfelfogást és filozófiai programot, de a „filozófia végét” (Martin Heidegger) is. Minden eddig felsorolt meghatározás tartalmazza az igazság bizonyos elemeit, mindegyik sejtet valamit a metapolitikáról, de egyik sem vág a szellemi tényösszefüggések lényegébe. A metapolitika közösségi feladat. Amikor műveljük, nem depolitizálunk általa, de nem is politizálunk át semmit. Ugyanúgy a közjával kapcsolatos, mint a politika, csak egy másik ritmust képvisel. A politika és a metapolitika úgy viszonyulnak egymáshoz, mint a napirend és a sors. Ha olyan kulturális tevékenységbe fogunk, melynek során tekintetbe vesszük a politika előfeltételeit,²² akkor az, amit teszünk, mindig metapolitika lesz. ■

21 Ezt a munkát a rendszerváltás utáni Magyarországon Békés Márton kezdte meg – elsősorban az olasz iskola téziseire támaszkodva. BÉKÉS MÁRTON: *Kulturális hadviselés. A kulturális hatalom elmélete és gyakorlata*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Bp. 2020.
 22 Giorgio La Pira rendkívül termetesen viszonyba állítja a metapolitika és a közjó fogalmát. Politikaelméleti munkáiban lényegében szintetizálja a német, francia és olasz iskola megközelítését. GIORGIO LA PIRA: *Critei d’Orientamento Politico* = Uő.: *Principi contro i totalitarismi e rifondazione costituzionale*. szerk. Ugo DE SIERVO, Firenze University Press, Firenze, 2019. 449–451. Vö. Uő.: *Premesse della politica* = Uő.: *Principi contro i totalitarismi e rifondazione costituzionale*. szerk. Ugo DE SIERVO, Firenze University Press, Firenze, 2019. 517–611.